

การกระจายตัวเชิงพื้นที่และเชิงชนชาติของกลุ่มธุรกิจการค้าของชาวไทยเชื้อสายจีนบริเวณย่านเยาวราช

ภาณุรัฐ พัฒนวงศ์¹

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงสำรวจและเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาจำนวน ประเภท การกระจายตัวเชิงพื้นที่ของธุรกิจการค้า และการกระจายตัวเชิงชนชาติของธุรกิจการค้าแต่ละประเภทของชาวไทยเชื้อสายจีนบริเวณย่านเยาวราช ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้ที่ประกอบธุรกิจการค้าขายเชิงพาณิชย์ ประเภทต่างๆ แบ่งออกเป็นทั้งสิ้น 6 ประเภท ได้แก่ ร้านอาหารเครื่องปรุงอาหาร ยาและเวชภัณฑ์ เครื่องเฟอร์นิเจอร์และอุปกรณ์ตกแต่งบ้านศิลปะแบบจีน เครื่องประดับจำพวกทองคำ และอุปกรณ์ยานยนต์ จำนวนทั้งสิ้น 31 คน โดยการใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ลงพื้นที่สำรวจประกอบกับการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำเสนอในรูปแบบพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า การกระจายตัวและความหนาแน่นของธุรกิจประเภทต่างๆที่อยู่ในขอบเขตการศึกษาวิจัย ส่วนมากมีการกระจายตัวแบบเป็นกลุ่มก้อน (Clustered distribution) บริเวณถนนเยาวราชซอย 6 และซอย 8 ถนนแปลงนาม และถนนผดุงด้าว ตามลำดับ และบางส่วนมีการกระจายตัวแบบทั่วไป (Random distribution) ภายในบริเวณพื้นที่ขอบเขตการวิจัย เช่น บริเวณโรงเรียนวัดสัมพันธวงศ์ ซอยปทุมคงคา และซอยผลิตผล เป็นต้น ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลักร้อยละ 74 มีภูมิลำเนาจากเมืองของชาวแต้จิ๋ว รองลงมาคือ ชาวแคะ ชาวฮกเกี้ยน ชาวกวางตุ้ง ชาวไหหลำ ตามลำดับ โดยธุรกิจแต่ละประเภทนั้นมีรูปแบบการกระจายตัวและหนาแน่นในบริเวณพื้นที่ที่แตกต่างกันไป กล่าวคือ ธุรกิจด้านอาหารและเฟอร์นิเจอร์ศิลปะแบบจีน จะอยู่บริเวณ ถนนทรงสวัสดิ์ ถนนแปลงนาม ถนนผดุงด้าว ถนนเยาวราชซอย 6 และไชน่าทาวเวอร์ ธุรกิจด้านเครื่องปรุงอาหาร จะอยู่บริเวณ ซอยอิสราณูภาพ ซอยผลิตผล ถนนแปลงนาม และบริเวณถนนราชวงศ์ ธุรกิจด้านยาและเวชภัณฑ์ จะอยู่บริเวณ 2 ฟังของถนนเจริญกรุงตั้งแต่แยกเสื่อป่าจนถึงแยกที่ตัดกับถนนพลับพลาไชย บริเวณถนนแปลงนาม และถนนผดุงด้าว ธุรกิจด้านเครื่องประดับทองคำ จะอยู่บริเวณ ถนนเยาวราชเป็นส่วนใหญ่ และธุรกิจด้านอุปกรณ์ยานยนต์จะอยู่บริเวณถนนเยาวราชซอย 3 ถึงแม้ว่าจะมีธุรกิจที่หลากหลายบนพื้นที่ขนาดเล็กย่านนี้ แต่ทุกธุรกิจต่างก็มีเหตุในการดำรงชีพอยู่ ณ ที่แห่งนี้เหมือนกันๆ โดยมีปัจจัยทางพฤติกรรม การตัดสินใจในการเลือกประกอบอาชีพของผู้ประกอบการค้า และปัจจัยในการพิจารณาเลือกทำเลที่ตั้งของสถานที่ประกอบการ เป็นตัวกำหนด

คำสำคัญ: การกระจายตัว เชิงพื้นที่ ชาวไทยเชื้อสายจีน

¹ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
จังหวัดกรุงเทพมหานคร e-mail: phanutphat@gmail.com

SPATIAL AND RACES DISTRIBUTION OF THAI-CHINESE ETHNICITY BUSINESS IN YAOWARAT AREA

Phanut Phattanawong¹

Abstract

This research was a survey and quality research. The objectives was to study quantity, type of business, spatial and races distribution of Thai-Chinese ethnicity Business in Yaowarat Area. The population of this research are Entrepreneurs trading commercial 6 types such as Restaurant, Seasoning shop, Pharmaceuticals shop, Chinese style Furniture & Home Decoration shop, Gold shop and Automobile accessory shop were 27 executive of Prototype entrepreneurs. Data were collected by GIS Survey, in-depth interview and descriptive and analysis.

The research found that, The Distribution of Thai-Chinese Ethnicity Business in Yaowarat Area were mostly have Clustered distribution around Yaowarat Road (Soi 6 and Soi 8), Plaeng Nam Road and Phadung Road and some area have Random distribution coverage research area such as Wat Samphanthawong School area, Soi Phatumkongkha and Soi Pharidphol. The Interview about 74 percent of all had domicile from Chaozhou Kejia Fujian Guangdong and Hainan by each business have density and distribution pattern in different area such as The Chinese style Furniture & Home Decoration Shop is on Songsawat Road, Yaowarat Road (Soi 6), Plaeng Nam Road, Phadung Road and China Tower area. The Seasoning shop is on Soi Itsaraphap, Soi Pharidphol, Plaeng Nam Road and Ratchawong Road. The Pharmaceuticals shop is on 2 side of Chareonkrung Road from Sua Pha intersection to Phapphachai intersection, Plaeng Nam Road and Phadung Road. The Gold Shop is mainly on Yaowarat Road and The Automobile accessory shop is on Yaowarat Road (Soi 3). Although there are many businesses on this small area But every business has a same reason to live in this place as well base on Behavioral factors, The decision to choose a Entrepreneurs' s career determines.

Keywords : Distribution, Spatial, Thai-Chinese Ethnicity

---

¹ Master of Arts (Development Social Sciences), Kasetsart University, Bangkok
e-mail: phanutphat@gmail.com

บทนำ

ชาวจีนนั้นมีประวัติศาสตร์การโยกย้ายถิ่นไปยังนานาประเทศเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ซึ่งหนึ่งในการอพยพที่สำคัญในยุคแรกเริ่มนั้น มีจุดประสงค์หลักคือการออกสำรวจและทำการค้าขายในพื้นที่แถบทะเลจีนใต้ (Rallu and Jean Louis, 2002) ซึ่งภายหลังจากนั้นมาก็ได้มีการอพยพอีกหลายระลอก ด้วยเหตุผลหลากหลายประการ เช่น การอพยพเพื่อหนีภัยสงครามและความอดอยาก การอพยพเพื่อการทำมาค้าขายกับต่างชาติหรือแม้กระทั่ง การอพยพเพื่อไปเป็นแรงงานนอกประเทศ เป็นต้น โดยกลุ่มของคนจีนที่อพยพเข้ามาเพื่อมาตั้งถิ่นฐานภายนอกพื้นที่ประเทศจีนได้ปักหลักมั่นคง และขยันหมั่นเพียรในการประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงดูตนเองและครอบครัว จนกระทั่งมีลูกหลานสืบทอดกันมาถึงปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นการสืบทอดเชื้อสายระหว่างชาวจีนด้วยกันเองก็ดี หรือเป็นการสืบทอดเชื้อสายข้ามชาติพันธุ์ก็ดี แต่ก็ถือว่าบุคคลเหล่านั้นต่างก็มีเลือดเนื้อเชื้อไขของบรรพบุรุษที่เป็นชาวจีนจนอยู่ด้วยกันทั้งสิ้น ซึ่งการอพยพไปตั้งถิ่นฐานในต่างประเทศของชาวจีนเป็นกลายปรากฏการณ์ที่ดำเนินสืบเนื่องมาเป็นเวลานานหลายร้อยปีนั้น ก่อให้เกิดชุมชนชาวจีนโพ้นทะเลในทุกภูมิภาคทั่วโลก ทั้งนี้รวมไปถึงพื้นที่ประเทศไทยด้วย อีกทั้งยังกระตุ้นให้เกิดความสนใจในแง่มุมต่างๆ ของชาวจีน ไม่ว่าจะเป็นในด้านบทบาทความสัมพันธ์ทางการเมืองของชาวจีนในประเทศที่ตนอาศัยอยู่ วัฒนธรรม ประเพณี การย้ายถิ่น การสะสมทุน การเติบโตทางธุรกิจข้ามชาติ เป็นต้น (สักรินทร์ นิยมศิลป์, 2555)

ประเทศไทยเป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยพืชพรรณธัญญาหารมาแต่อดีตกาล จนเป็นที่กล่าวขานของชาวต่างประเทศ ฉะนั้นเอง ประเทศไทยจึงถือเป็นจุดมุ่งหมายปลายทางหนึ่งของกลุ่มชาวจีน โดยอาศัยเรือสำเภาเดินทางมาเพื่อทำมาค้าขายและตั้งหลักแหล่งอยู่ทั่วไปในประเทศไทยมาแต่โบราณ จนมาถึงในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงสถาปนารัฐรัตนโกสินทร์และย้ายที่ตั้งราชธานีมาอยู่ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา แทนกรุงธนบุรีซึ่งอยู่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา และได้โปรดเกล้าฯ ให้ชุมชนชาวจีนมาอยู่ริมแม่น้ำบริเวณทิศใต้ของพระนคร โดยพระราชทานที่ดินให้ตั้งบ้านเรือนอยู่ระหว่างคลองวัดสามปลื้มหรือวัดจักรวรรดิราชาวาสวรมหาวิหารในปัจจุบันกับคลองวัดสำเพ็งซึ่งในปัจจุบันมีชื่อเรียกว่า วัดปทุมคงคาราชวรวิหาร และต่อมาในภายหลังเรียกย่านนี้ว่า สำเพ็ง ซึ่งกลายเป็นย่านการค้าที่ใหญ่ที่สุดในเมืองหลวง และในช่วงรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชถึงรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งถือว่าเป็นช่วง 3 รัชกาลแรกของกรุงรัตนโกสินทร์ ชุมชนจีนในย่านนี้เติบโตอย่างรวดเร็วเนื่องจากการค้าสำเภาระหว่างไทยกับจีนมีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น และในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีการสร้างถนนสายสำคัญเพื่อส่งเสริมการค้าขายซึ่งอยู่ในบริเวณพื้นที่สำเพ็ง คือ ถนนเยาวราช ซึ่งมีความยาวประมาณ 1 กิโลเมตรเศษ พื้นที่บริเวณสำเพ็ง และถนนเยาวราช เป็นแหล่งของชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนเป็นจำนวนมาก โดยชาวจีนที่อพยพเข้ามายังประเทศไทยส่วนใหญ่นั้นมาจากทางตอนใต้ของประเทศจีน ซึ่งแบ่งตามกลุ่มภาษาพูดและภูมิภาคสำเนียงได้ คือ ชาวจีนฮกเกี้ยน(福建人) ชาวจีนแต้จิ๋ว(潮州人) ชาวจีนแคะ(客家人) ชาวจีนกวางตุ้ง(广东人) และชาวจีนไหหลำ(海南人) เป็นต้น (Allan A. Lew and Alan Wong, 2002) อีกทั้งในปัจจุบันยังถือว่าย่านถนนเยาวราชและบริเวณใกล้เคียงเป็นย่านธุรกิจ การค้า การลงทุน และแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของชาวไทยและชาวต่างประเทศ บริเวณย่านเยาวราชนี้ ไม่เพียงแต่เป็นพื้นที่เศรษฐกิจจุดขับเคลื่อนสำคัญต่อการค้าขายธุรกิจที่หลากหลายทั้งในระดับเล็ก กลาง ใหญ่ อาทิ สินค้าอุปโภคบริโภค เครื่องแต่งกาย เครื่องประดับ ร้านอาหาร ยาแผนโบราณและเวชภัณฑ์ เป็นต้น ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของหลายธุรกิจที่พัฒนาสู่การเป็นยักษ์ใหญ่ในตลาดระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และระดับโลก และครองความคับคั่งของผู้คนมานับร้อยปีเท่านั้น แต่พื้นที่บริเวณย่านเยาวราชยังเป็นแหล่งคุณค่ามากมายในหลายแง่มุม อาทิ คุณค่าทางสถาปัตยกรรมของสถานที่ วัตถุสิ่งของที่ประดับประดา

สถานที่ในพื้นที่นั้น ซึ่งบางอย่างเป็นที่มาแต่แรกเริ่มการสร้างชุมชนในยุคของการอพยพ คุณค่าทางประวัติศาสตร์ คุณค่าทางศิลปะ คุณค่าทางวัฒนธรรม และรวมถึงคุณค่าทางจิตใจและความรู้สึกของผู้คนที่อาศัยอยู่ในย่านนี้อีกด้วย เนื่องจากว่าพื้นที่ย่านเยาวราชเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนมาหลายชั่วอายุคน จึงเกิดเป็นความผูกพันถ่ายทอดสู่รุ่นลูกหลาน ทำให้ชุมชนในพื้นที่เยาวราชมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น มีความแน่นแฟ้น และเป็นศูนย์กลางของวัฒนธรรมจีนในประเทศไทยมาจนถึงทุกวันนี้ (วรศักดิ์ มหัทธโนบล, 2540)

จากความสำคัญของพื้นที่ย่านเยาวราชดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการกระจายตัวเชิงพื้นที่และเชิงชนชาติของกลุ่มธุรกิจการค้าของชาวไทยเชื้อสายจีนบริเวณย่านเยาวราช ด้วยระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (ยอดขวัญ โสวรรณะ, 2560) ว่ามีจำนวนเท่าใด ลักษณะการกระจายตัวอยู่ในรูปแบบใด และชนชาติต่างๆของชาวจีนนั้นมีความสัมพันธ์อย่างไรกับธุรกิจการค้าแต่ละประเภทหรือไม่ เพราะเหตุใด เป็นต้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาจำนวน ประเภท และการกระจายตัวของธุรกิจการค้าของชาวไทยเชื้อสายจีนบริเวณย่านเยาวราช
2. เพื่อศึกษาการกระจายตัวเชิงพื้นที่และเชิงชาติของธุรกิจการค้าแต่ละประเภทของชาวไทยเชื้อสายจีนบริเวณย่านเยาวราช
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงพื้นที่ของธุรกิจการค้ากับชนชาติของชาวไทยเชื้อสายจีนบริเวณย่านเยาวราช

วิธีดำเนินการวิจัย

ประกอบไปด้วย 2 ส่วน ดังต่อไปนี้

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) คือตัวแทนที่ประกอบธุรกิจการค้าขายเชิงพาณิชย์ประเภทต่างๆ จำนวน 31 คนที่ยินดีให้ข้อมูล โดยตัวแทนได้จากสัดส่วนของประเภทธุรกิจและการกระจายในแต่ละกลุ่มธุรกิจ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

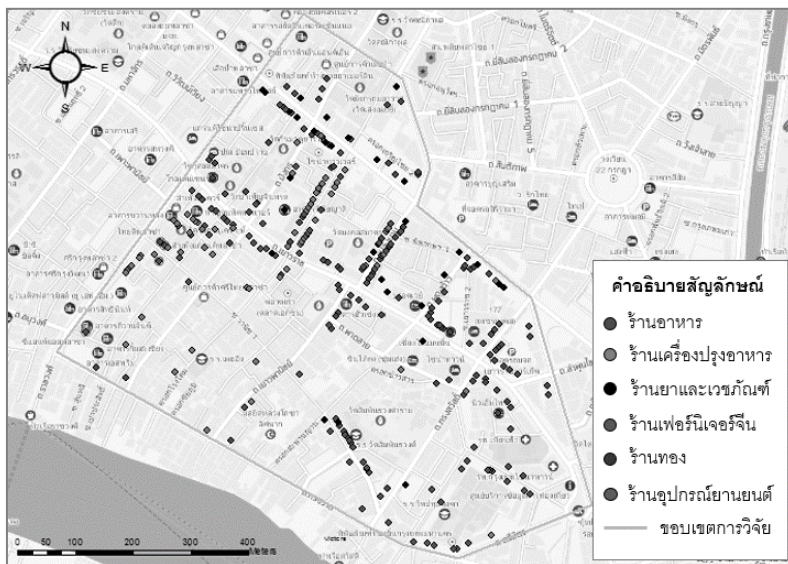
การศึกษานี้ ผู้วิจัยได้ใช้ฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ และแบบสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยจำแนกได้ดังต่อไปนี้

1. คอมพิวเตอร์และซอฟต์แวร์
  - 1.2 เครื่องจีพีเอสแบบพกพา (Handheld GPS) ยี่ห้อ GARMIN รุ่น Map 64s ใช้ในการเก็บค่าตำแหน่งพิกัดทางภูมิศาสตร์
  - 1.3 โปรแกรม ArcMap Version 10.5 ใช้ในการนำเข้าข้อมูลแผนที่
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้น

ผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาการกระจายตัวเชิงพื้นที่และเชิงชนชาติของกลุ่มธุรกิจการค้าของชาวไทยเชื้อสายจีนบริเวณย่านเยาวราช ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งการนำเสนอผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การกระจายตัวเชิงพื้นที่ของกลุ่มธุรกิจการค้าของชาวไทยเชื้อสายจีน

ภาพที่ 1 การกระจายตัวของธุรกิจการค้าประเภทต่างๆ จำนวนทั้งสิ้น 301 แห่ง ในพื้นที่ย่านเยาวราช

จากภาพที่ 1 ธุรกิจแต่ละประเภทนั้นมีรูปแบบการกระจายตัวและหนาแน่นในบริเวณพื้นที่ที่แตกต่างกันไป กล่าวคือ ธุรกิจด้านอาหารและเฟอร์นิเจอร์ศิลปะแบบจีน จะอยู่บริเวณ ถนนทรงสวัสดิ์ ถนนแปลงนาม ถนนผดุงด้าว ถนนเยาวราชซอย 6 และไชน่าทาวเวอร์ ธุรกิจด้านเครื่องปรุงอาหาร จะอยู่บริเวณ ซอยอิสราณภาพ ซอยผลิตผล ถนนแปลงนาม และบริเวณถนนราชวงศ์ ธุรกิจด้านยาและเวชภัณฑ์ จะอยู่บริเวณ 2 ฟังของถนนเจริญกรุงตั้งแต่แยกเสือป่าจนถึงแยกที่ตัดกับถนนพลับพลาไชย บริเวณถนนแปลงนาม และถนนผดุงด้าว ธุรกิจด้านเครื่องประดับทองคำ จะอยู่บริเวณ ถนนเยาวราชเป็นส่วนใหญ่ และธุรกิจด้านอุปกรณ์ยานยนต์จะอยู่บริเวณถนนเยาวราชซอย 3

ส่วนที่ 2 การกระจายตัวเชิงพื้นที่และเชิงชนชาติของกลุ่มธุรกิจการค้าของชาวไทยเชื้อสายจีนแต่ละประเภทบริเวณย่านเยาวราชและการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งกลุ่มธุรกิจการค้าของชาวไทยเชื้อสายจีนบริเวณย่านเยาวราช ประกอบด้วย 6 ประเภท ดังนี้

1. ธุรกิจประเภทอาหาร

ธุรกิจประเภทอาหารจะมีการกระจายตัวเชิงพื้นที่แบบเป็นกลุ่มก้อน (Clustered distribution) บริเวณ ถนนทรงสวัสดิ์ ถนนแปลงนาม ถนนผดุงด้าว ถนนเยาวราชซอย 6 และไชน่าทาวเวอร์ ตามลำดับ และบางส่วนมีการกระจายตัวแบบทั่วไป (Random distribution) บริเวณวัดมิ่งมงคลมาวาส ไปรษณีย์ป้อมปราบ และบริเวณถนนผาดสาย เป็นต้น โดยในส่วนของกระจายตัวเชิงชนชาตินั้นจะประกอบไปด้วยชนชาติเพียง 2 ชนชาติ คือ ชาวแต้จิ๋วและชาวแคะ โดยมีการกระจายตัวแบบเป็นกลุ่มก้อน (Clustered distribution) ภายในบริเวณพื้นที่ฝั่งถนนเยาวราชซอยเลขคู่ โดย 6 ใน 7 เป็นชาวแต้จิ๋วทั้งหมด ส่วนใหญ่มีอายุประมาณ 50 ปีขึ้นไป เป็นการรับช่วงประกอบกิจการต่อจากรุ่นพ่อแม่ที่อพยพมาจากประเทศจีนโดยตรง มากกว่าครึ่งหนึ่งได้สำเร็จการศึกษาในระดับปวช. และจดทะเบียนสมรสแล้วด้วยเหตุผลในเรื่องการสืบทอดวงศ์ตระกูล ดำเนินกิจการมา

มากกว่า 10 ปี เนื่องจากพื้นที่นี้เป็นที่อยู่อาศัยและทำธุรกิจมาตั้งแต่แรกเริ่มบรรพบุรุษ และเป็นถิ่นของคนจีนรุ่นอพยพแต่เดิมมายาวนาน ทำเลดี ค่าเช่าดีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน อีกทั้งยังเป็นพื้นที่ที่มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศเยอะมาก

2. ธุรกิจประเภทเครื่องปรุงอาหาร

ธุรกิจเครื่องปรุงอาหาร มีการกระจายตัวแบบเป็นกลุ่มก้อน (Clustered distribution) บริเวณ ซอยอิสราณูภาพ (ถนนเยาวราชซอย 6) ซอยผลิตผล (ถนนเยาวราชซอย 15) ถนนแปลงนาม และบริเวณถนนราชวงศ์ ตามลำดับ และบางส่วนมีการกระจายตัวแบบทั่วไป (Random distribution) ภายในบริเวณพื้นที่ขอบเขตการวิจัย เป็นต้น โดยในส่วนของกระจายตัวเชิงชนชาตินั้นประกอบไปด้วย 4 ชนชาติ คือ ชาวแต้จิ๋ว ชาวกวางตุ้ง ชาวฮกเกี้ยน และชาวไทยเป โดยมีการกระจายตัวแบบทั่วไป (Random distribution) บริเวณพื้นที่ถนนเยาวราชซอย 6 และซอย 11 ถนนแปลงนาม เป็นต้น ส่วนใหญ่มีอายุประมาณ 50 ปีขึ้นไป เป็นการรับช่วงประกอบกิจการต่อจากรุ่นพ่อแม่ที่อพยพมาจากประเทศจีนโดยตรง เปิดกิจการมากกว่า 50 ปี สำเร็จการศึกษาทั้งในระดับประถม และปริญญาตรี โดยผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีนั้น จะเป็นช่วงอายุประมาณ 30-60 ปี ซึ่งถือว่าเป็นช่วงวัยที่เป็นรุ่นที่ 2 และรุ่นที่ 3 ของการสืบทอดกิจการจากรุ่นบุกเบิก ซึ่งถือว่าเป็นยุคสมัยใหม่ของการศึกษานั้นสำคัญมากกว่าการทำงานแบบใช้แรงงานเพียงอย่างเดียว และมากกว่าครึ่งหนึ่งได้จดทะเบียนสมรสแล้ว และรู้สึกว่ที่แห่งนี้เป็นที่ถิ่นของคนจีนรุ่นอพยพแต่เดิมมายาวนาน เป็นทำเลที่ดีอยู่แล้ว ค่าเช่าดีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน อีกทั้งยังเป็นพื้นที่ที่มีลูกค้ารู้จักอยู่แล้ว และบางส่วนได้รับสืบทอดกิจการต่อจากครอบครัว

3. ธุรกิจประเภทยาและเวชภัณฑ์

ธุรกิจประเภทยาและเวชภัณฑ์มีการกระจายตัวแบบเป็นกลุ่มก้อน (Clustered distribution) บริเวณ 2 ฝั่งของถนนเจริญกรุงตั้งแต่แยกเสือป่าจนถึงแยกที่ติดกับถนนพลับพลาไชย บริเวณถนนแปลงนาม ถนนผดุงด้าว ตามลำดับ และบางส่วนมีการกระจายตัวแบบทั่วไป (Random distribution) ภายในบริเวณพื้นที่ขอบเขตการวิจัย เช่น บริเวณถนนเยาวราชซอย 11 และถนนมังกร เป็นต้น โดยในส่วนของกระจายตัวเชิงชนชาตินั้นประกอบไปด้วย 2 ชนชาติ คือ ชาวแต้จิ๋ว และชาวฮกเกี้ยน โดยมีการกระจายตัวแบบทั่วไป (Random distribution) บริเวณพื้นที่ถนนเยาวราชฝั่งซอยเลขคู่ ตั้งแต่ถนนเยาวราชซอย 2 จนถึงถนนมังกร เป็นต้น ส่วนใหญ่จะมีอายุประมาณ 40-65 ปี ซึ่งเป็นการรับช่วงกิจการต่อจากรุ่นพ่อแม่ (รุ่นกิจการที่ 2) เปิดกิจการมากกว่า 40 ปี โดยทั้งหมดสำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงเป็นอย่างน้อย และสูงสุดอยู่ที่ระดับปริญญาโท เนื่องมาจากธุรกิจการค้ายาและเวชภัณฑ์นั้น ต้องใช้ความรู้ความสามารถทางวิชาการเป็นอย่างมาก และอีกทั้งยังต้องได้รับใบประกอบวิชาชีพ และมากกว่าครึ่งหนึ่งได้จดทะเบียนสมรสแล้ว และให้เหตุผลในการมาประกอบอาชีพที่นี้ว่าเป็นถิ่นของคนจีนรุ่นอพยพแต่เดิมมายาวนาน เป็นทำเลที่ดีอยู่แล้ว ค่าเช่าดีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน อีกทั้งยังเป็นพื้นที่ที่มีลูกค้ารู้จักอยู่แล้ว และบางส่วนได้รับสืบทอดกิจการต่อจากครอบครัว

4. ธุรกิจประเภทเครื่องเฟอร์นิเจอร์และอุปกรณ์ตกแต่งบ้านศิลปะแบบจีน

ธุรกิจประเภทเครื่องเฟอร์นิเจอร์และอุปกรณ์ตกแต่งบ้านศิลปะแบบจีน มีการกระจายตัวแบบเป็นกลุ่มก้อน (Clustered distribution) บริเวณถนนแปลงนาม บริเวณตรงข้ามเยาวราชมาร์เก็ต และบริเวณถนนตรีมิตร หน้าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติกรุงเทพมหานคร ตามลำดับ และบางส่วนมีการกระจายตัวแบบทั่วไป (Random distribution) ภายในบริเวณพื้นที่ขอบเขตการวิจัย เช่น บริเวณโรงเรียนวัดสัมพันธวงศ์ และซอยอิสราณูภาพ (ถนนเยาวราชซอย 6) เป็นต้น โดยในส่วนของกระจายตัวเชิงชนชาตินั้นประกอบไปด้วย 2 ชนชาติ คือ ชาวแต้จิ๋ว และชาวไทยหล้า โดยมีการกระจายตัวแบบทั่วไป (Random distribution) บริเวณพื้นที่ถนนแปลงนาม ถนนมิตรพันธ์ ถนนตรีมิตร และหน้าโรงเรียนวัดสัมพันธวงศ์ โดยส่วนมาก มีอายุประมาณ 40 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นการ

รับช่วงกิจการต่อจากรุ่นพ่อแม่ (รุ่นกิจการที่ 2) และบางส่วนเป็นผู้เข้ามาเช่าพื้นที่เปิดกิจการเองทีหลัง (บุกเบิกรุ่นหลัง) ซึ่งมีมากกว่าครึ่งหนึ่งที่เปิดกิจการมากกว่า 30 ปี และไม่ได้รับการศึกษาเนื่องจากส่วนมากเป็นผู้ที่อพยพจากประเทศจีนมาทำการค้าขายที่ประเทศไทยตั้งแต่เด็กๆ อีกทั้งการศึกษาในสมัยนั้นยังไม่มีคุณภาพเป็นต่ออาชีพค้าขายเหมือนในปัจจุบันที่ต้องวางแผน วางกลยุทธ์ต่างๆในการค้า เป็นต้น โดยมีเหตุผลในการเลือกทำเลที่แห่งนี้ เพราะเป็นถิ่นของคนจีนรุ่นอพยพแต่เดิมมายาวนาน เป็นทำเลที่ดีอยู่แล้ว ค้าขายดีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นถิ่นกำเนิดของพ่อแม่และครอบครัว อีกทั้งยังเป็นพื้นที่ที่มีลูกค้ารู้จักอยู่แล้ว และบางส่วนได้รับสืบทอดกิจการต่อจากครอบครัว

5. ธุรกิจประเภทเครื่องประดับจำพวกทองคำ

ธุรกิจประเภทเครื่องประดับจำพวกทองคำ มีการกระจายตัวแบบเป็นกลุ่มก้อน (Clustered distribution) บริเวณ 2 ฝั่งของถนน เริ่มตั้งแต่ถนนเยาวราชซอย 9 ถึงประมาณถนนเยาวราชซอย 11 บริเวณหน้าโรงเรียนวัดสัมพันธวงศ์ และบริเวณถนนเจริญกรุงตั้งแต่ซอยที่ 14 ถึงซอยที่ 19 ตามลำดับ และบางส่วนมีการกระจายตัวแบบทั่วไป (Random distribution) ภายในบริเวณพื้นที่ขอบเขตการวิจัย เช่น บริเวณถนนผดุงด้าว และวัดโลกานุเคราะห์ เป็นต้น โดยในส่วนของกระจายตัวเชิงชนชาตินั้นประกอบไปด้วย 2 ชนชาติ คือ ชาวแต้จิ๋ว และชาวแคะ โดยมีการกระจายตัวแบบทั่วไป (Random distribution) ครอบคลุมบริเวณพื้นที่ที่วิจัย ซึ่งส่วนมากจะเป็นร้านค้าทองคำของชาวแต้จิ๋ว มีช่วงอายุมากกว่า 55 ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่ได้มีการรับช่วงกิจการต่อจากรุ่นพ่อแม่ (รุ่นกิจการที่ 2) แต่ยังคงประกอบกิจการร่วมกับพ่อแม่ และมากกว่าครึ่งหนึ่งเปิดกิจการมาแล้วมากกว่า 30 ปี สำเร็จการศึกษาในระดับปวส. และปวช. โดยได้มีการจดทะเบียนสมรสแล้วทั้งหมด และให้ความเห็นเกี่ยวกับการประกอบอาชีพที่บริเวณนี้ว่า เป็นพื้นที่ที่มีชื่อเสียงด้านการค้าขายทองคำ ทองรูปพรรณ และเครื่องประดับที่ลูกค้ารู้จักอยู่แล้ว และบางส่วนได้รับสืบทอดกิจการต่อจากครอบครัว

6. ธุรกิจประเภทอุปกรณ์ยานยนต์

ธุรกิจประเภทอุปกรณ์ยานยนต์ มีการกระจายตัวแบบเป็นกลุ่มก้อน (Clustered distribution) บริเวณถนนเยาวราชซอย 3 (ซอยปทุมคงคา) และบริเวณซอยคลองถมปทุมคงคา ตามลำดับ โดยในส่วนของกระจายตัวเชิงชนชาตินั้นทั้งหมดคือ ชาวแต้จิ๋ว โดยมีการกระจายตัวแบบเป็นกลุ่มก้อน (Clustered distribution) บริเวณ ถนนเยาวราชซอย 3 หรือซอยปทุมคงคา ส่วนใหญ่มีอายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไป ได้มีการรับช่วงกิจการต่อจากรุ่นพ่อแม่ (รุ่นกิจการที่ 2) แต่ยังคงประกอบกิจการร่วมกับพ่อแม่ ดำเนินกิจการมาแล้วมากกว่า 30 ปี สำเร็จการศึกษาระดับสูงสุดที่ระดับปริญญาตรี รองลงมาคือระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ เพราะส่วนใหญ่จะเป็นรุ่นกิจการที่ 2 เมื่อมีบุตรหลานก็ส่งเสริมให้ได้รับการศึกษาในระดับสูงเพื่อให้เข้ากับสภาวะการณ์ในปัจจุบัน และประกอบอาชีพอื่นๆอยู่บ้าง โดยมากกว่าร้อยละ 50 ได้จดทะเบียนสมรสแล้ว และให้เหตุผลในการประกอบอาชีพที่บริเวณนี้ว่า เป็นแหล่งรวมการค้าขายอะไหล่รถโดยเฉพาะ และเป็นการรวมกลุ่มเพื่อเพิ่มทางเลือกให้กับลูกค้า เป็นทำเลที่ดีอยู่แล้ว ค้าขายดีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นถิ่นกำเนิดของพ่อแม่และครอบครัว อีกทั้งยังเป็นพื้นที่ที่มีลูกค้ารู้จักอยู่แล้ว และบางส่วนได้รับสืบทอดกิจการต่อจากครอบครัว

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาพบว่าธุรกิจทั้ง 6 ประเภทนั้น ส่วนมากจะเป็นการสืบทอดกิจการต่อจากครอบครัว (รุ่นที่ 3) และช่วงอายุที่มากที่สุดนั้นส่วนมากจะเป็นการช่วงอายุที่เป็นผู้บุกเบิกกิจการ หรือรับช่วงกิจการต่อจากครอบครัว (รุ่นที่ 2) โดยเพศชายคิดเป็นประมาณร้อยละ 45 ของทั้งหมด ซึ่งจากการศึกษาเรื่องเพศนั้น ไม่มีความสัมพันธ์เกี่ยวกับประเภทของแต่ละธุรกิจแต่อย่างใด ในส่วนของด้านการศึกษาที่พบช่วงอายุและ

ประเภทของธุรกิจมีผลต่อระดับการศึกษา กล่าวคือ ถ้าเป็นช่วงอายุตั้งแต่ประมาณ 58-72 ปี นั้น ส่วนใหญ่จะเป็นรุ่นบุกเบิกหรือรุ่นรับช่วงกิจการรุ่นที่ 2 ซึ่งเป็นรุ่นที่การศึกษายังไม่ค่อยมีความสำคัญใดต่อการประกอบอาชีพค้าขาย จึงมีระดับการศึกษาอยู่ที่ระดับประถมศึกษาเสียส่วนใหญ่ แต่มีข้อยกเว้นสำหรับบางธุรกิจเช่น ธุรกิจที่เกี่ยวกับยาและเวชภัณฑ์ที่ส่วนใหญ่ทั้งหมดจะสำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงเป็นอย่างน้อย และสูงสุดอยู่ที่ระดับปริญญาโท เนื่องมาจากธุรกิจการค้ายาและเวชภัณฑ์นั้น ต้องใช้ความรู้ความสามารถทางวิชาการเป็นอย่างมาก และอีกทั้งยังต้องได้รับใบประกอบวิชาชีพ ทำให้ผู้ที่สามารถเปิดร้านดังกล่าวได้ ส่วนใหญ่จะต้องสำเร็จการศึกษาสูงกว่าธุรกิจการค้าอื่นๆ ในย่านเยาวราช และถ้าเป็นช่วงอายุตั้งแต่ 58 ปีลงมาจนถึงประมาณ 23 ปี นั้นจะเป็นช่วงอายุที่การศึกษาเริ่มมีความสำคัญต่อการค้าขายเนื่องจากยุคสมัยของสังคมเปลี่ยนไป การศึกษาเริ่มมีความจำเป็นต่อการประกอบอาชีพในทุกๆอาชีพ ดังนั้นรุ่นช่วงอายุดังกล่าว จึงได้รับการส่งเสริมจากครอบครัวให้ได้รับการศึกษาที่สูงขึ้นจากรุ่นพ่อแม่

ในแง่ของความสัมพันธ์เชิงพื้นที่ของธุรกิจการค้ากับชนชาติของชาวไทยเชื้อสายจีนบริเวณย่านเยาวราชพบว่าธุรกิจทั้ง 6 ประเภทนั้นมีภูมิลำเนาจากเมืองของชาวแต้จิ๋วถึงร้อยละ 74 จากทั้งหมด รองลงมาคือ ชาวแคะ ชาวฮกเกี้ยน ชาวกวางตุ้ง ชาวไหหลำ และชาวไต้หวัน ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Barbara (2009) ที่กล่าวว่า ประชาชนชาวจีนส่วนใหญ่ที่อพยพเข้ามายังประเทศไทยเมื่อยุคเริ่มแรกนั้น เป็นชาวจีนเชื้อสายแต้จิ๋วถึงร้อยละ 56 ดังนั้นจึงถือว่าชาวจีนมากกว่าครึ่งหนึ่งในย่านเยาวราชหรือในประเทศไทยมาจากเชื้อสายแต้จิ๋วทั้งสิ้น ซึ่งแต่ละชนชาติมีการกระจายตัวแบบเป็นกลุ่มก้อน (Clustered distribution) ผสมกับการกระจายตัวแบบทั่วไป (Random distribution) ภายในบริเวณพื้นที่ขอบเขตการวิจัย แตกต่างกันไป กล่าวคือ ผู้ประกอบการค้าขายเชิงพาณิชย์ที่มีภูมิลำเนาเดิมมาจากเมืองชาวแต้จิ๋วนั้นมีการกระจุกตัวอยู่ที่บริเวณซอยเยาวราช 3 (ซอยปทุมคงคา) และถนนแปลงนามบริเวณต้นซอย ส่วนบริเวณอื่นๆมีประปรายทั่วบริเวณ ส่วนผู้ประกอบการค้าขายเชิงพาณิชย์ที่มีภูมิลำเนาเดิมมาจากเมืองชาวแคะนั้น ส่วนใหญ่จะกระจายตัวอยู่บริเวณถนนเยาวราชซอย 6 (ซอยอิสราณภาพ) รองลงมาคือ ชาวฮกเกี้ยน ชาวไหหลำ และอื่นๆ จะกระจายตัวแทรกอยู่ทั่วบริเวณพื้นที่วิจัย โดยส่วนมากชาวแต้จิ๋วจะความสัมพันธ์เชิงพื้นที่กับทุกๆธุรกิจ แต่จะเน้นไปที่ธุรกิจร้านอาหาร เครื่องปรุงอาหาร ยา และเวชภัณฑ์ เป็นต้น ส่วนชาวฮกเกี้ยน ชาวแคะ ชาวกวางตุ้ง ชาวไหหลำ และอื่นๆนั้น ส่วนมากจะกระจายตัวแทรกอยู่กับหลายๆธุรกิจ ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบกับวิเคราะห์ผลลัพธ์จากโปรแกรมสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ ทำให้ทราบว่าความสัมพันธ์เชิงพื้นที่ของธุรกิจการค้ากับชนชาติต่างๆของชาวไทยเชื้อสายจีนบริเวณย่านเยาวราช เป็นไปแบบไม่ตายตัว โดยมีเหตุผล 2 ประการ ประการที่หนึ่ง คือ ประชาชนชาวจีนส่วนใหญ่ที่อพยพเข้ามายังประเทศไทยเมื่อยุคเริ่มแรกนั้น เป็นชาวจีนเชื้อสายแต้จิ๋วถึงร้อยละ 56 ดังนั้นจึงถือว่าชาวจีนมากกว่าครึ่งหนึ่งในย่านเยาวราชหรือในประเทศไทยมาจากเชื้อสายแต้จิ๋วทั้งสิ้น ทำให้ชนชาตินี้มีโอกาสประกอบอาชีพที่หลากหลายมากกว่าชนชาติอื่นๆ ประการที่สอง คือ เดิมชาวแต้จิ๋วมีความรู้ความสามารถทางด้านอาหารและยามากกว่าชนชาติอื่นๆ แต่ด้วยสถานการณ์บ้านเมืองและยุคสมัยที่เปลี่ยนไป ประกอบกับการแต่งงานข้ามชนชาติหรือเชื้อชาติทำให้ธุรกิจแต่เดิมที่เคยประกอบอาชีพอยู่นั้น เปลี่ยนแปลงไป จากแต่เดิมที่เคยทำแต่อาหารและค้าขายยาสมุนไพร ก็เริ่มมีการเรียนรู้ที่จะประกอบอาชีพใหม่ๆ เพื่อเพิ่มโอกาสในการค้าขายและสร้างรายได้ให้กับครอบครัวมากขึ้น จากเหตุผลทั้ง 2 ประการนี้ ทำให้ความสัมพันธ์เชิงพื้นที่ของธุรกิจการค้ากับชนชาติต่างๆของชาวไทยเชื้อสายจีนบริเวณย่านเยาวราชนั้น มีความเป็นอัตลักษณ์ลดน้อยลงไป

ข้อเสนอแนะ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ควรส่งเสริมภาพลักษณ์อันดีของการท่องเที่ยวในพื้นที่ย่านเยาวราชเพิ่มมากขึ้น ควรส่งเสริมกิจกรรมสนับสนุนความสัมพันธ์ระหว่างชนชาติ หรือระหว่างธุรกิจต่างที่อยู่ในพื้นที่ เพื่อเสริมสร้างความแข็งแกร่งของชุมชน ให้เป็นย่านที่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางเชื้อชาติและมีอัตลักษณ์ที่ชัดเจน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ควรส่งเสริมด้านภูมิทัศน์โดยรวมของย่านที่มีความสำคัญและมีประวัติศาสตร์ความเป็นมาอันยาวนานนี้ให้คงอยู่สืบไป เช่น การปรับปรุงถนน อาคารบ้านเรือน ทางเดินเท้า และสาธารณประโยชน์ที่อำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวและคนในชุมชน

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

ควรศึกษาวิจัยถึงศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยว รวมไปถึงสิ่งอำนวยความสะดวกที่รองรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ เช่น การเดินทาง สถานบริการทางการเงิน อาทิ ตู้เอทีเอ็ม จุดแลกเปลี่ยนเงินตรา จุดประชาสัมพันธ์ทางการให้ข้อมูลนักท่องเที่ยว ห้องน้ำสำหรับบุคคลธรรมดาและผู้พิการ เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีจากความอนุเคราะห์ของรองศาสตราจารย์ ดร. สากล สถิตวิทยานันท์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปราโมทย์ ประजनปัจฉนิก อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่ให้คำปรึกษา ชี้แนะแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัย

ขอขอบคุณ บริษัท โกลบเทค จำกัด ที่เอื้อเฟื้อเครื่องมือและโปรแกรมทางด้านสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ และผู้ประกอบการค้าธุรกิจทุกท่านที่เสียสละเวลาให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์จนได้ข้อมูลครบถ้วนสมบูรณ์ ตลอดจนขอบคุณเพื่อน พี่น้อง นิสิตปริญญาโท สาขาพัฒนาสังคมศาสตร์ ผู้เป็นกัลยามิตร ดูแลกันและกันตลอดมา

ขอขอบคุณสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ที่มีวิสัยทัศน์ในด้านการพัฒนาที่กว้างไกล รวมถึงเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลในด้านการพัฒนาทุกรูปแบบ และสนับสนุนให้งานวิจัยนี้ลุล่วงไปด้วยดี

ท้ายที่สุด ขอขอบพระคุณทุกคนในครอบครัว ที่ให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจในการทำงานวิทยานิพนธ์เล่มนี้

เอกสารอ้างอิง

- ยอดขวัญ โสวรรณะ. 2560. วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 12(3), พฤษภาคม – สิงหาคม
- วรศักดิ์ มหัทธโนบล. 2558. กว่าจะรู้เท่าทันจีน. บทความ, กรุงเทพธุรกิจ.
- สักรินทร์ นิยมศิลป์. 2555. คลื่นลูกที่สี่ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้กับการย้ายถิ่นของชาวจีนยุคใหม่. บทความ, การประชุมสังคมวิทยาระดับชาติ ครั้งที่ 4 คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติสาขาสังคมวิทยา สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ร่วมกับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Allan A. Lew and Alan Wong. 2002. Tourism and the Chinese Diaspora. The Netherlands: Kluwer Academic.

Barbara A. West. 2009. Encyclopedia of the Peoples of Asia and Oceania. Facts on File. Rallu and Jean Louis. 2002. International Migration in South-East Asia: the Role of China. Paper presented at the IUSSP Conference on Southeast Asia's Population in a Changing Asian Context, Chulalongkorn University.